

KAPITEL 5 / CHAPTER 5 ⁵

THE IMPLEMENTATION OF CURRENT PEDAGOGICAL INNOVATIVE TECHNOLOGIES HAS BEGUN IN THE PROCESS OF PREPARING FUTURE TEACHERS

DOI: 10.30890/2709-2313.2024-33-00-014

Вступ.

Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Основу та зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, впровадження новоутворень у традиційну систему, у прагненні оптимізувати освітній процес.

Все це зумовило появу нових і вдосконалення педагогічних технологій, різних рівнів і різної цільової спрямованості, що використовуються у підготовці майбутніх вчителів.

У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати освітнього процесу. Інновацію можна розглядати як процес і як результат навчальної діяльності.

Таким чином, *інноваційні педагогічні технології* – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику освітнього процесу вищої школи оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів від визначення мети до очікуваних результатів.

Педагогічні інновації вносять в освітнє середовище нововведення, які поліпшують освітню систему в цілому. Педагогічні інновації можуть здійснюватися як за рахунок власних ресурсів освітньої системи, так і за рахунок залучення нових засобів, обладнання, технологій..

Інновації можуть здійснюватися на різних рівнях. До вищого рівня

⁵Authors: Pashchenko M., Chernenko L.

відносяться інновації, які охоплюють всю педагогічну систему та сприяють просуванню практики вперед. У педагогічній науці виник принципово новий і важливий напрям – теорія інновацій та інноваційних процесів.

Реформи в освіті спрямовані на докорінне перетворення та поліпшення функціонування, розвитку та саморозвитку установ і системи управління ними. Історія розвитку освітніх систем свідчить також про існування різних методів дослідження освіти, які формувалися залежно від характеру освітньої політики суспільства, від рівня розвитку культури, системи загальнолюдських цінностей тощо.

Провідними методами досліджень інноваційних процесів є:

- вивчення наукових і науково-педагогічних методів, спрямованих на створення теоретичних узагальнень, встановлення та формулювання закономірностей (аналіз, синтез, індукція і дедукція, логічні методи – метод схожості, відмінності, метод супровідних змін тощо);
- методи емпіричного та математичного дослідження (спостереження, анкетування, співбесіда, вивчення продуктів діяльності та досвіду, експеримент і дослідна перевірка, статистична обробка досліджуваного матеріалу та методи оцінювання тощо);
- структурно-функціональний метод, який передбачає розчленування методів на складові;
- порівняльний метод, що зумовлює можливість зробити висновки щодо ефективності діяльності освітніх систем і тенденцій їх розвитку;
- конструктивно-генетичний метод, що аналізує зміни у досліджуваному процесі як у цілому, так і в окремих його складових у просторі та часі

Для систематизації нововведень А.Пригожин визначає:

- тип нововведення;
- механізм здійснення інноваційного процесу;
- особливості інноваційного процесу.

В структуру матеріально-технічних інновацій входить техніка, технології, виробничі матеріали. До соціальних інновацій входять: економічні,

організаційно-управлінські, соціально-управлінські, правові, педагогічні. Суттєвою характеристикою інновацій є їх комплексність.

Комплексний характер інновації ідентифікується за двома ознаками:

- комплексна за новацією (вносить комплексні зміни в існуюче середовище або систему);
- комплексна за реалізацією (інноваційний характер процесу впровадження новації або процесу нововведення).

Описана кваліфікація загальна, враховує максимально всі можливі ознаки інновації і може використовуватися в різних сферах.

Педагогічні інновації є одним з аспектів освітніх інновацій, оскільки охоплюють сферу педагогічного процесу й спрямовані на вирішення відповідних задач.

Педагогічний процес є цілеспрямованою системою впливу на суб'єктів освітнього процесу, яка приводить до якісних змін особистості. В свою чергу система впливу включає педагогічні технології, педагогічну техніку, форми, засоби, методи, зміст навчання, виховання, організація, управління.

Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльова, А. Ніколс, Н. Юсуфбекова та ін.) співвідносять поняття нового у педагогіці за такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове.

В. Загвязинський вважає, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивний початок, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти [4].

В. Кукушкіна, вважає, що педагогічна технологія повинна відповідати *основним критеріям технологічності*:

- *концептуальність* – опора на певну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування

досягнення освітньої мети;

системність: логіка процесу, взаємозв'язок всіх його частин, цілісність;

– *можливість управління* передбачає можливість діагностичного цілеспрямування, планування, проектування процесу навчання, поетапну діагностику, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів;

– *ефективність* за результатами, оптимальними за витратами, досягнення певного стандарту освіти;

– *відтворюваність*, можливість використання, повторення, відтворення в інших ідентичних закладах освіти, іншими суб'єктами;

– *візуалізація* передбачає використання аудіовізуальної та інформаційної технології, конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників.

В. Полянський визначає *показники критеріїв*:

- оптимальність;
- досягнення очікуваних результатів діяльності вчителя;
- можливість творчого застосування інновацій на практиці.

Використання критеріїв оцінювання інновацій у навчанні допомагає установити значущість та корисність кожного нововведення

Одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає упровадження в освітній процес вищої школи інноваційних педагогічних технологій і методів. Педагогічну інновацію розглядають як особливу форму педагогічної діяльності та мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження та поширення нового в освіті.

Д.Мазуха та Н. Опанасенко зазначають, що педагогічна професія вимагає особливої уваги до постійно змінюваних тенденцій суспільного буття, здатності до адекватного сприйняття потреб суспільства і відповідної корекції освітньої діяльності [1].

Особливе значення має ця здатність за теперішньої інформаційної доби, яка потребує багатьох принципово відмінних від попередніх навичок, умінь і

відповідного мислення. Відповідно інноваційність має характеризувати професійну діяльність викладача закладу вищої освіти.

Інновації не виникають спонтанно, а є результатом системних наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду, упровадження досягнень психолого-педагогічної науки у практику, вивчення, узагальнення і поширення перспективного вітчизняного та іноземного педагогічного досвіду.

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, яка розробляє, упроваджує і поширює нові ідеї. Творчий викладач має широкі можливості для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати і переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, здійснювати докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, пропонувати інноваційні технології та методи навчання. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал педагога.

Інноваційний потенціал педагога – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, який виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність (Д.Мазоха, Н. Опанасенко).

Наявність інноваційного потенціалу педагога визначають *чинники*:

- здатність генерувати нові ідеї;
- високий культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина та різнобічність інтересів;
- відкритість педагога новому та сприйняття різних ідей, думок, поглядів, концепцій, що базується на толерантності особистості, гнучкості та широті мислення [2].

Виокремлюють критерії готовності викладача вищої школи до інноваційної педагогічної діяльності [3]:

- усвідомлення необхідності інноваційної діяльності;
- готовність до творчої діяльності щодо нововведень;
- упевненість у тому, що зусилля, спрямовані на нововведення, принесуть позитивний результат;

- узгодження особистих цілей з інноваційною діяльністю;
- готовність до подолання творчих невдач;
- органічність поєднання інноваційної діяльності, особистої, фахової та педагогічної культури;
- рівень психолого-педагогічної та методичної готовності до інноваційної діяльності;
- здатність до фахової рефлексії.

Процес упровадження педагогічних інновацій, творчий пошук залежать від морально-психологічного клімату у педагогічному колективі вищої школи, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних та естетичних умов праці. В організації інноваційних пошуків важливим є вибір актуальної науково-педагогічної теми, чітке формулювання мети і завдань творчої діяльності як усього колективу, так і кожного педагога зокрема, оптимальний розподіл і корпоративна праця.

Процес упровадження інновацій доцільно розподілити на основні етапи, врахувавши теоретичну та практичну підготовку викладачів. На підставі всебічного аналізу необхідно своєчасно коригувати темп та зміст оновлення педагогічного процесу, накреслюючи нові перспективи роботи.

Слід подбати про науково-методичне обґрунтування інновацій, залучення до їх упровадження авторитетних, творчих педагогів. У таких випадках необхідним є створення спеціальних груп кваліфікованих, творчих, ініціативних викладачів, які візьмуть на себе відповідальність щодо аналізу та апробації передового досвіду, систематичного відбору ефективних ідей, технологій, концепцій, які можуть бути упровадженими в педагогічну практику. Такий підхід дає змогу об'єднати зусилля авторів педагогічних нововведень із зорієнтованими на інноваційну діяльність педагогами, створити сприятливе інноваційне середовище [1].

Інноваційна спрямованість визначається *критеріями педагогічних інновацій*, до яких відносять:

- новизну, що дає змогу визначити рівень оригінальності досвіду;

розрізняють абсолютний, локально-абсолютний, умовний та суб'єктивний рівні новизни;

- оптимальність, яка сприяє досягненню високих результатів за найменших витрат часу фізичних і розумових сил учасників педагогічного процесу;

- результативність та ефективність, що означає певну стійкість позитивних результатів у діяльності викладача;

- можливість творчого застосування нових результатів у масовому досвіді, що передбачає придатність апробованого досвіду для масового упровадження в навчальних закладах [4].

Інновації конкретизуються у цілісній конструкції педагогічного процесу і у кожному його елементі:

- *цільова складова* впливає на структуру і зміст навчального плану та програми як окремої дисципліни, орієнтує на певний прогнозований педагогічний результат;

- *змістова складова* впливає на зміст та структуру як окремих навчальних дисциплін, так і на освіту в цілому;

- *оцінна складова* впливає на зміст, методи, форми контролю й оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Інноваційний процес розгортається за наступною логікою []:

- виникнення – відбувається теоретична розробка нововведення та організовується інформаційно – роз'яснювальна робота;

- засвоєння – здійснюється апробація нововведення у одному або декількох навчальних закладах та діагностика результатів;

- насичення – якщо результат інноваційного проекту позитивний, відбувається широке впровадження інновацій в масову педагогічну практику;

- рутинізація – інновація перетворюється у звичайну норму, традицію;

- криза – нововведення повністю вичерпує свої можливості, а його результати можуть погіршуватися;

- фініш – інновація завершує своє існування, на її зміну приходять інші

нововведення.

Використання інновацій у навчанні сприяє розв'язанню низки завдань у загальній педагогічній системі:

- активізує та формує інтерес до навчання;
- озброює молодь прийомами розумової діяльності щодо мобілізації та накопичення знань для вирішення навчальних проблем;
- розвиває ініціативу студентів у творчому пізнанні, вчить діалектичному підходу до оцінки явищ та процесів.

Потребує подальшої розробки проблема застосування інноваційних технологій під час різних видів професійної діяльності в ході підготовки майбутніх учителів: навчальної, поза аудиторної, культурно-дозвільної тощо.

Висновки.

Зазначене вище надає можливість зробити такі висновки:

- інновація є основною формою розвитку сфери освіти;
- впровадження інноваційних технологій навчання є пріоритетним напрямом і головним фактором реформування вітчизняної системи освіти;
- виконуючи навчальну, виховну і дослідні функції, педагогічні технології можуть застосовуватися на етапі підготовки до проведення занять, у створенні навчально-методичного забезпечення, під час освітнього процесу й у поза аудиторній роботі;
- використання інноваційних технологій навчання дозволяє створити принципово нову інформаційну освітню сферу, що надає широкі можливості для навчальної діяльності, підвищує мотивацію, розвиває самостійність, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу, сприяє модернізації традиційної системи навчання та створенню конкурентоспроможної системи освіти.